Het clichébeeld van de verwende westerling die goed voor zichzelf zorgt maar in spirituele zelfbevrediging anderen laat stikken, klopt niet. Motivaction en de WRR onderzochten het.

Spirituelen zijn niet egoïstisch

Lodewijk Dros

Vier miljoen Nederlanders passen onder het etiket 'ongebonden spiritueel' en ze zijn niet meer weg te denken.

De categorie 'nieuwe spirituelen' kwam eerder dit jaar al voor in het onderzoek 'God in Nederland'. Een op de twaalf Nederlanders viel daaronder. Martijn Lampert van bureau Motivaction en WRR-onderzoeker en socioloog Gerrit Kronjee komen op driemaal zoveel zogeheten 'ongebonden spirituelen' uit die ook nog eens relatief jong zijn, gemiddeld 42 jaar. Hoe kan dat?

Lampert: „'God in Nederland' heeft het over de lezers van spirituele bladen. Ten eerste leest niet iedere spiritueel die, ten tweede is de inhoud ervan vaak gericht op wat oudere lezers. Wij hebben mensen zelf gevraagd of ze zich religieus of spiritueel noemden, en of ze zich tot een groepering rekenden."

Critici verwijten 'spirituelen' dat ze verwende westerlingen zijn die voor zichzelf zorgen terwijl de buitenwereld hen gestolen kan worden. Kronjee snapt die kritiek, maar weerspreekt haar met de bevindingen in de hand. Spirituelen doneren royaal aan goede doelen en zijn op de buitenwereld georiënteerd.

Daarin lijken ze op christenen, misschien met uitzondering van de EO-achterban; uit een EO-enquête blijkt dat de evangelische stroming 'een geur van een zeer sterke interne gerichtheid en knusheid' ademt.

De ongebonden spiritueel staat juist niet met de rug naar de maatschappij, maar houdt er een 'verantwoordelijke burgerschapsstijl' op na, net als humanisten en christenen. Ze kunnen daardoor helpen om de buitenstaanders in Nederland, de niet-religieuze en niet-humanistische achterban van Geert Wilders en Rita Verdonk, binnenboord te houden. Die hebben een kort lontje, wantrouwen politici, zijn intolerant en missen elk besef van solidariteit, behalve met de 'nabije ander' – gezinsleden, de buren, de hond.

Wilders, zegt Lampert, geeft hoog op van de christelijk-joods-humanistische traditie. „Maar hij vertegenwoordigt een electoraat dat het verst lijkt te liggen van juist die traditie. Ik denk niet dat ze om die traditie op hem stemmen."

Waar danken de spirituelen hun slechte imago bij de kerken aan?

Lampert: „Je hebt drie soorten mensen. De theologen en de kerken zijn gericht op het hoofd, de rationele argumenten en het geschreven woord. De spirituelen hebben het juist over het hart, de intuïtie en het gevoel. Het rationele van de traditionele kerken stuit de spirituelen tegen de borst. De derde categorie is net als de spirituelen erg op emoties gericht, maar die huizen niet in het hart maar in de onderbuik. Ze zijn religieus noch humanistisch."

Kronjee: „Ik sprak laatst een theoloog die de spirituelen 'mystici zonder mythe' noemt, met een vervoering zonder bedding in een traditie, zonder een heilige schrift. Ik zie dat het gevoel van de spirituelen inderdaad wat vaag is, maar er zit wel lijn in." Dat beaamt Lampert. „De christelijke nadruk op naastenliefde hebben ze helemaal omarmd."

i Lees waar spirituelen voor warmlopen op **www.trouw.nl/meer**

Gigi Schuiten, betrokken idealist die ook goed voor zichzelf zorgt. Zoals hierboven, in haar favoriete disco, Nataraj in Amsterdam FOTO PATRICK POST

Gigi Schuiten (37) vult het gat in haar ziel met intuïtie en harmonie – en swingt in de spirituele disco

Er zat een gat in haar ziel, zegt Gigi Schuiten. Ze was 28. „Ik rende mezelf voorbij." Werken en geld verdienen konden haar niet meer bevredigen.
„Toen begon ik mijn eigen zoektocht." Overal vond ze wel iets, bij wicca, stukjes in de Bijbel, in de islam, in jodendom en boeddhisme, ze deed de *Course in Miracles*.
„Ik ben een betrokken idealist, stem SP – die partij wil filosofie invoeren op school als verplicht vak. Het ego heeft een slechte naam, maar ik heb ontdekt dat je eerst goed voor jezelf moet zorgen. Niet materialistisch, maar met zorg voor je ziel."
Schuiten – ze maakte de havo en een secretaresseopleiding niet af – is nu 37, verdient haar brood als freelance webredacteur en is hoofdredacteur van Theatercentraal.nl, 'volledig als vrijwilliger'.
Op www.trouw.nl/meer houdt ze een weblog bij, *Giegels*.
Een partner heeft ze niet. Haar overleden vriend was haar grote liefde, en ze wil geen concessies doen. Schuiten: „Het is grootse liefde, of niets, zoals ik alles wat ik doe uit harmonie en liefde doe". En ze vertrouwt bijna altijd op 'intuïtie'. In de natuur doet ze inspiratie op, op haar balkon ('als het weer het toelaat, slaap ik daar'). En waar ze 'heel blij' van wordt, is de spirituele disco Nataraj. Geen drank of rook, wel *global trance dance* waarop ze helemaal uit haar dak gaat, zegt ze.
Gigi Schuiten leest geen spirituele tijdschriften, wel boeken, zoals die van Paulo Coelho. Die leveren inzichten op waar ze wat mee kan. Wat ze anderen aanraadt op het spirituele pad? „Niets. Het is ieders eigen tocht. Je bepaalt zelf wat je wilt, waar je behoefte toe voelt."

Wie vrezen de dood?

Bijna iedereen denkt en praat over de dood. Maar het beeld van de dood is ingrijpend veranderd, zegt Martijn Lampert. Hij verwachtte onder Nederlanders nog wel angst voor de dood, erfenis van een lange traditie van schermen met hemel en hel. Of als gevolg van het besef dat genieten hoog staat aangeschreven, maar met de dood abrupt afbreekt. „Er is heel veel nadruk op hedonisme en bijna veertig procent van de Nederlanders zou willen dat het leven dat ze nu leiden, eeuwig duurt, maar nog geen een op de drie respondenten is bang voor de dood."
Opvallend: de enige categorie met meer angst voor de dood is de niet-religieuze, gematigd humanistische Nederlander. Christenen en moslims voelen de minste angst. Daarbij zij aangetekend dat het geloof in een hel onder bijna driekwart van de moslims leeft, terwijl nog niet de helft van de christenen in een hel gelooft. De hemel doet het bij beide religies zeer goed.
Wat wacht ons na dit leven? Christenen en in nog sterkere mate moslims verwachten dat ze voor Gods rechterstoel verschijnen om verantwoording af te leggen voor hun leven.
Eén op de tien mensen die als 'niet-religieus' te boek staan, denkt dat óók. En twee- tot driemaal zoveel ongelovige respondenten vermoeden dat overleden dierbaren hen dan opwachten. Uit het onderzoek 'God in Nederland' (2007) bleek dat een kwart van de niet-gelovigen zegt wel eens te bidden. Gerrit Kronjee: „Je vraagt je soms af wat mensen geloven die zeggen niet te geloven."
Het effect van de opvattingen over het hiernamaals wordt duidelijk uit de moraliteit, afhankelijk van hoe ze in de maatschappij zijn geworteld. Christenen, zegt Kronjee, kiezen daardoor duidelijk voor de maatschappij, bij moslims werkt dat 'heel anders'; zij richten zich op de eigen kring, op groepseer. „En dat is lastig in een plurale maatschappij als de onze."
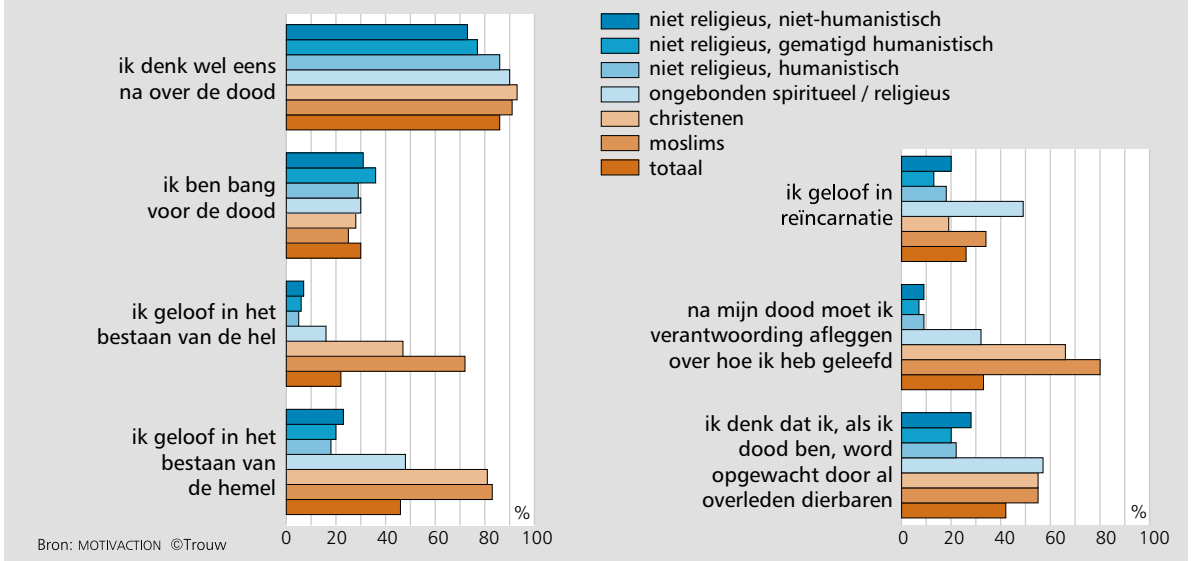
Stellingen over de dood